

AMİTAY OĞLU YUNUS

İzzet Erş

İbranice Amitay, *Emet* kelimesinden türetilmiş bir isimdir. Emet, *hakikat* anlamına gelir. Amitay ise *hakikatten* veya *hakikatin* anlamlarını taşır. Amitay oğlu Yunus isminin “Hakikatin oğlu Yunus” mânâsına geldiği düşünülebilir. Yunus’un taşıdığı hakikat, kendini arayan insana öz varlığının rubûbiyetten (Rab) seslenişi gibidir. İnsan, Allah’ın sevgilisidir. Allah’ın bu sevgisi insanın sırrını taşır ve insanı insan yapan bu sırta kulak vermesidir. Yunus’a Rabbinden gelen sözün sırrı budur. İnsan, derin ve karanlık uykusundan uyanmalı, kendini bulmak için aramaya koyulmalıdır. Umulur ki arayışında muvaffak olabilsin.

Yunus’un, Rabbinden gelen bu çağırışı duyup önünden kaçmaya çalışması, yaşadığı hayat ile davet edildiği görevin çelişkilerinden ileri gelmekteydi. Nineve, Yunus’un hem yaşadığı mahal, hem de bulunduğu makamı ve bu şehir halkının kötülüğü Rabbin katına çıkmıştı. Belki bu “halk” Yunus’un amellerini, uykusunda seslenen “Rab” ise Yunus’un ruhiyatını göstermektedir. Yunus yaptıklarından mutlu değildi ve gönlü bundan razı olmadı. Ne kendisiyle yüzleşebildi ne de süregiden yaşamından vazgeçebildi. Çelişki büyüdü ve Rabbin önüne kadar çıktı. Ne Yunus ne de Rabbi bu halinden razı olmadı.

Rızasızlığı, onu vicdaniyla karşı karşıya getirdi. Huzur bulacağını düşündüğü bir yere, Rabbin sesini duymayacağı bir yere kaçmaya niyet etti. Çünkü insan çelişkilerin bir yanını seçerek rahata ereceğini sanır. Oysa çelişkinin bir yanını seçerek gafletin derin uykusuna dalar. Geminin içinde böylece uykuya dalmışken fırtına başladı. Geminin direklerini kırarak kadar büyük fırtınada Yunus uyumaya devam etti, ta ki gemiciler onu uyandırıp, kim olduğunu sorana dek.

Bu gemiciler gittikçe büyüyen fırtınaya karşı kendi ilâhlarından yardım dilediler. Her biri kendi ilâhına yalvardı. Ancak ilâhları onları duymadı. Gemide bulunan mürettebat Yunus’un fikirleriydi. Yunus her düşüncesinde bir fikre vardı ve bu fikirlerle yolunu bulmaktan medet umdu. Ancak ulaştığı fikirler içinde büyüyen çelişkiyi gidermedi. Ve anladı ki Rabbin önünden kaçması mümkün değil ve O’nun sözü yerine gelmeli. Yani insan kendi ekmeleyeceğinden ve bunun gereklerinden kaçamaz. Nitekim bunun için denilmiştir: “... *kâfirler hoşlanmasa da Allah, nûrunu ikmâl edecektir*”.¹

Yunanca Yunus ismi İonas (Ιωνας) şeklinde telaffuz edilir ve İon yani *insan* anlamını taşır. İbranicede ise bu isim “güvercin” anlamına gelen *yon* (יוֹן) kökünden türetilir². Anlamı bakımından *insan*, bu çelişkinin kalkmasını ve fırtınadan özgürleşmeyi ifade eder. Güvercin de yine bu özgürleşmenin bir ifadesi olarak kabul edilebilir. Ancak bu özgürleşme bir süreci gerektirmektedir.

¹ Kuran-ı Kerim, *Saff Sûresi* 61/8

² Yon, güvercin Yod, Vav, Nun harfleriyle yazılır. Bu ise gittikçe büyüyen bir çizgi gibidir. Bazı gnostikleri bunu insanın tekamülünün bir ifadesi olarak kabul ederler. Ayrıca İbranice Güvercin anlamına gelen kelimenin (yena) yükleminden (fil) geldiğini, bunun da ‘baskı yapmak, incitmek, yanlış yapmak’ anlamına geldiğini öne sürenler de bulunmaktadır.

Gemiciler Yunus’a ilâhının kim olduğunu sorarlar. O da *“Ben İbranîyim; denizi ve karayı yaratan göklerin Allah’ı Rabden korkuyorum,”* der ³. Bu bir tevhîd ifadesidir. Yer ve gök, ışık ile karanlık, yaşam ile ölüm, iyi ve kötünün Rabbin indinde tevhîd olduğu anlamına gelir. *“Ben bir İbranîyim”* demesi ise kendisinin bir gezgin ⁴ yani arayışta biri olduğu anlamını taşır. Kur’an-ı Kerîm’de Yunus bahsindeki bu mânâya şu sözlerle işaret edilir: *“Hiç bir ilâh yoktur, Sen varsın. Sübhansın (münezzehsin). Ben ise karanlıkta kalanlardanım.”* ⁵

Gemicilere kendisini denize atmadıkça kurtulamayacaklarını söyler. Denizciler de Yunus’u bir balık tarafından yutulacağı denize atarlar. Yunus’un kendini içinde bulunduğu derya Allah’ın Sübhaniyetini, balığın karnı da kendi zulmetini ifade eder. Bu balık dünyadır, balığın karnındaki karanlık da *insanın* vesveseleri... İmanı kemal buluncaya dek bu vesvesenin içinde kalmış, vakti tamam olduğunda da balık onu karaya bırakmıştır.

Bu efsanenin devamında Yunus’un, sözünü yerine getirmeyen Rabden yüz çevirdiği, kendine bir çardak yaptığı ve içinde oturduğu anlatılır. Çardaktayken Rab ona yerden bir asma kabağı bitirir. Rabbinden bir hediye olarak bulunduğu asma kabağı hayattır. Her insan hayatı sever ve ister ki ömrünün günleri güzel geçsin. Ancak hayatın kendisine meccanen verildiğini ve onun Allah’tan bir lütuf olduğunu unuttur. Kendi kurduğu çadırında –ki bu beşer için dünyadır, hayatın neden kendisinden alınacağını sorgular ve bundan korkar. Yunus’un gemide kullandığı *“Rabden korkarım”* ifadesi budur. Allah itikâdı, ölüm korkusundan doğar. ⁶

Yunus, vicdanının kendisine emrettiği üzere Nineve’ye gider, halkı uyarır. Halk Rab korkusuyla çul sarınır ve yas tutar. İman ederler ve Rabbin sözüne göre yaşarlar. Bu Yunus’un hayatının özetidir. Ancak iman üzere yaşamak ölüm korkusunu kaldırmaz. Güneşin ateşiyle kuruyan asma yaprağına üzülür Yunus. Çünkü insan dünyayı sever ve ondan ayrılmak istemez. Rab kendisine ölüm sonrasını bir meselle müjdeler.

“Ve RAB dedi: Sen, emeğini çekmediğin ve büyütmediğin asma kabağına acıyorsun, o kabak ki, bir gecede çıktı ve bir gecede yok oldu; ya ben, Nineve için, o büyük şehir için acımayayım mı?” ⁷

³ Tora, Yunus 1:9 (אֵת-הַיַּבִּשָׁה) (אֵת-הַיַּבִּשָׁה) אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, אֲנִי יְרַא אֶשֶׁר-עָשָׂה אֶת-הַיָּם, אֵת-הַיַּבִּשָׁה) (אֵת-הַיַּבִּשָׁה)

⁴ İbranicede İbrani gezgin anlamına gelir.

⁵ Kur’an-ı Kerîm, *Enbiya Sûresi* 21/87 Yunus’un duası: “Lâ ilâhe illâ ente subhâneke innî kuntu minez zâlimîn”

⁶ Tora, *Süleyman’ın Meselleri* 1:7

⁷ Tora, Yunus 4/10-11

